

fons el mateix, com a nom d'un carrer de rebrincoles? *Tercerat. Tercerejar. Terceret. Tercerola.*

Tern bàsicament és 'cosa que es compon de tres', del ll. *TERNUS* 'triple', 'tres cada u' (més sovint usat en pl. *terni, ternae*): moneda barcelonesa batuda damunt un aliatge de tres parts: substituï la moneda «doblenca» per manament de Jaume I, poc abans de 1271 (data de la tarifa dels corredors barcelonins, on figura amb aquesta explicació i amb la grafia *teern*, ultracorrecta, per analogia de *quaerns* forma arcaica de *quern* QUADERNU), f° 232r2.37 (*EntreDL* 1); esmentada a Conflent ja l'any abans: «donetis --- pro censu --- decem solidos presentis monete Barchinonensis de *terno*», doc. de 1270 (copiat a. 1324, en el *Cartoral* de Vfr. de Conflent) (f° 9r°). 'La casulla i les dues dalmàtiques per als capellans que diuen l'ofici' [1626, *AlcM*, *DAG.*]: «de paraments de altar y *terns* n'hi ha alguns de molt rics, y així de lo demés», B. de Maldà (*Excurs.*, p. 10).

En el sentit de reenc, blasfèmia, comú amb el cast. *terno* (Pons i Massaveu, *AlcM*), no crec que es tracti d'una al·lusió als qui renegaven de la Santa Trinitat; veg. Spitzer, *Lexikal. Kat.*, 143; el més probable em sembla un ús irònic del mot en el sentit de 'parament sagrat' eclesiàstic: com si diguéssim 'aquest sí que s'encomana a Déu i els sants «abillant-se» amb aquesta 'invocació!'. No existeix l'acc. 1 d'*AlcM* (esborrar el disbarat que mai el mot hagi estat numeral, sinònim de *tres*): en l'ex. citat és distributiu com en llatí «*tern* sol. ['sou, moneda'] per ballester' 'a raó de tres sous per cada ballester', com en «dextant-los al *tern* diner --- fent assegurar lo principal» Vic 1628 (*DAG.*).

Terna 'grup de tres coses': «peça de drap de França, 4 drs., drap d'Arraç pelós, 4 dr.; quintar de *terna* de camagón 1 dr.; forçada de ferre, unes ab altres, 3 drs. ---», *Lleuda* en els *CostTort.* (Ol., p. 419): seria una mercaderia expesa en plec i penjolls de tres. *Ternals* aparell per aixecar, consistent en un aplec de tres (punts, polïtges) [S. xvii, *AlcM*; S. xviii, *DAG.*], ja en el xiv: «clavells *ternals* e casernals» a. 1399 (*InuLC* s. v. *quaernal*) forma oposició amb els claus *case-* variant fonètica de *quae-* (QUADERNALE), que és també una gran politja («una taylla o quernal de fust» a. 1373, ib).

«De campana --- se'n féu altra y --- del sot se'alçà ab fortas cordas, lligadas en una gran jàssara travessera, y *ternals* lligats a las nansas, prou gruxudas, com la cuxa de un home», B. de Maldà (*Excurs.*, p. 155); «el seu majestuós estirament de brassos, com si'ls hi aixequessen ab ocults *ternals*», Pons Mass. (*Colla del C.* ix, 97). Es digué d'una de les mesures o menes de grans troncs (*files*) aterrats a les bosquíries rosselloneses, més grossa que les «doblenques»: «tota fila saumadal de Salvanera, doblença o *ternal* ---» a. 1405 (RLR xvi, 20). *Ternar. Ternari. Terner.*

Trenta [origens: S. xiii] del ll. TRĪGINTA, probablement substituït per TREGINTA² vulgarment per influència de TRES, amb ja antiga contracció de la pron. vulgar *trenta* en *trenta*: mateixa base suposen oc. ant. i it. *trenta*, fr. *trente*. Avui pron. *trénta* cat. or., *tránta*

balear, *trénta* ross., *trénta* val. i cat. occid. fins als Pirineus (Tavascan 1934). La forma cat. *trenta* s'estén per l'Alt Aragó fins a Bielsa (1965) i àdhuc fins a Echo on anomenen *trentenos* els cavalls (o en general tots els equins) més grans que els *sobreaños*, que tenen 15 mesos (1966).

Els compostos de *trenta*, i les altres desenes (*quaranta, cinquanta* etc.), + xifres d'unitat (*u, dos, tres* etc.), han vacillat poc o molt entre el tipus *trenta-u* i el tipus *trenta-i-un*; com és sabut avui el cat. central i standard posa *-i-* amb els vints, i l'omet en les altres desenes. En Cerverí tenim *vint-e-dos, vint-e-tres* assegurats per la mesura del vers en la lírica 111, vv. 17, 20. En el v. 19 els mss. discrepen entre *setanta e ueit* i *setant'e ueit* v. 19; en el v. 7 entre *novanta iii/norant'e tres*; en el 13 hi ha *noranta ueit* que és abusiu esmenar en *noranta e ueit* (com fa, violant el metre, Riquer, sempre amatent a tirar aigua al nostre vi).

En el *Tirant lo Blanc*, allà on Ri. imprimeix *quaranta-e-un*, i anàlegs, en realitat ignorem quina era la realitat, perquè quasi pertot l'ed. prínceps porta xxxxi etc. (p. ex. p. 387.2f., Ri.): només restaria un cas de *quaranta-e-quatre milia*, no verificat, en la part de Galba (cap. 330, Ri., p. 919).

En Jaume Roig, *Spill*, predomina (amb poques excepcions) el criteri del cat. comú: «els decedents / qui devallam / de l'Abraham: / *trenta-novena, / vint-e-cinquena, / de mi fon'neta, / per línia dreta / ---»* v. 11775-6; «mil-quatre-cens, / *vint set* complits [on el metre obligava a ometre *e* en llicència poètica] / anys, són finits, / sens *trenta-tres* / anys, los primés» v. 10515-17, «en aquell punt / que yo fuy junt / en la ciutat, / haguí comptat / quants anys havia: / trobí cumplia / los *trenta-y-dos* / ---» v. 1961: aquí, a diferència dels altres casos, el metre no ens guia, i potser hauríem de llegir *trenta-dos* (sense la *y* una mica anacrònica per *e*: Chabàs només ens diu que la *y* figura en el ms. i en l'ed. de 1561, com si en la prínceps, de Val. 1531, tan autoritzada, manqués la *y*).

En el *Thesaurus Puerilis* d'Onofre Pou, hi ha «de 26 lliures y en algunes mercaderies de *trenta y sis*» (208); tanmateix és sabut que hi ha en aquesta edició casos d'intrusió castellana de l'impressor xurro Huete. No manca d'interès notar que també hi hagué algunes vacil·lacions en aquest punt en oc. ant. En el provençal R. Feraut, autor del *Sant Honorat* (princ. S. xiii) v. 25 hi ha *trenta dos antz*, d'acord amb el compte de síl·labes, en dos mss., i *trenta e dos antz* en un altre (en desacord, passat que esmenéssim en *trent' e dos*). En la Cançó d'Antiocha (c. 1200) hi ha, en el v. 70, l'hendecasil·lab «xl e iiii reis mandet a ssi venir» (podria ser doncs *quarant' e quatre*).

Trentè (inv. La Ràpita, 1517, *DAG.*), *la trenta misa, Eximplis*, Ag. ii, 193. *Trentenari* en sentit religiós, des del S. xiii (*AlcM*), 1627 *DAG.*; *trentenari* del Consell de Cent, 1453 (*Ardits* ii, 187). *Trentejar* (*DAG.*). *Trentí* 'trentena part' (1405), moneda [c. 1610, R. de Vallfogona, *DAG.*]; «per haver robat molts *trentints*» Bna. 1628 (Caretà, *Barb.*, p. 175, s. v. *forsar*). *Trentinalla* (1634, *DAG.*). *Trenta-dos* (etc.), d'on *trentadosa-*